

سال چهاردهم، شماره ۴۸
زمستان ۱۳۹۳، صفحات ۲۳۶-۲۲۳

دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهر
فصلنامه‌ی علمی- پژوهشی فضای جغرافیایی

ملیحه گل زاده^۱
امیر قیامی راد^۲
یعقوب بدری آذرین^۳
علی دلال اوغلی^۴
یوسف داداش زاده^۵

توانمندی‌های گردشگری ورزشی منطقه آزاد ارس و ارائه راهکارهای موثر بر رشد و توسعه آن بر اساس مدل SWOT

تاریخ پذیرش مقاله: ۹۳/۰۵/۰۲

تاریخ دریافت مقاله: ۹۲/۱۲/۲۰

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی توانمندی‌های گردشگری ورزشی در منطقه آزاد ارس بر اساس مدل سوات بود. نوع پژوهش حاضر، توصیفی-تحلیلی بود که به روش میدانی انجام گرفت. جامعه آماری پژوهش ۷۰ نفر بود که ۵۶ نفر از اساتید، مدیران، کارشناسان امور ورزشی و گردشگری منطقه آزاد ارس به عنوان نمونه آماری پاسخ‌گوی سوالات پرسشنامه بودند. ابزار اندازه‌گیری، پرسشنامه ۶۰ سوالی محقق ساخته در مقیاس لیکرت بود که در قالب ۴ مولفه نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید مورد مطالعه قرار گرفت. روایی پرسشنامه توسط چند تن از اساتید صاحب نظر در حیطه گردشگری و گردشگری ورزشی مورد تایید قرار گرفت و پایایی پرسشنامه هم با استفاده از آلفای کرونباخ به دست آمد ($\alpha=0/78$). جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار استنباطی شامل آزمون t تک متغیره و آزمون فرایدمن

E-Mail : mgolzadeh64@yahoo.com

E-Mail : amirghiami@yahoo.com

۱- کارشناسی ارشد تربیت بدنی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهر.

۲- عضو هیات علمی گروه تربیت بدنی و علوم ورزشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز .

۳- دانشیار گروه تربیت بدنی و علوم ورزشی دانشگاه تبریز.

۴- استادیار گروه جغرافیا، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهر.

۵- مدیر برنامه ریزی و بودجه منطقه آزاد ارس .

برای رتبه بندی نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید استفاده گردید. نتایج تحقیق حاکی از آن بود که برخورداری از سواحل رود ارس و مناسب بودن هزینه اسکان و تغذیه در مدت اقامت به عنوان با اهمیت‌ترین و کم اهمیت‌ترین نقطه قوت و عدم آگاهی عمومی از گردشگری ورزشی و منافع و مزایای آن و کمبود تجربه برگزاری رویدادهای بین‌المللی در منطقه به عنوان با اهمیت‌ترین و کم اهمیت‌ترین نقطه ضعف محسوب می‌شود. توسعه سواحل رود ارس به عنوان یکی از راهبردهای توسعه گردشگری ورزشی در منطقه و عدم وجود منابع و چشم اندازهای طبیعی و فرهنگی در مناطق آزاد رقیب به عنوان با اهمیت‌ترین و کم اهمیت‌ترین نقطه فرصت و عدم وجود حامیان مالی از برگزاری رویدادهای ورزشی در منطقه و دیدگاه منفی و تلقی نادرست نسبت به گردشگران خارجی در استان به عنوان با اهمیت‌ترین و کم اهمیت‌ترین مورد که صنعت گردشگری ورزشی منطقه آزاد ارس را مورد تهدید قرار می‌دهد انتخاب گردید.

کلیدواژه‌ها: گردشگری ورزشی، توانمندی، منطقه آزاد ارس، مدل SWOT.

مقدمه

امروزه گردشگری پیکره اصلی اقتصاد برخی از کشورها را تشکیل می‌دهد و مولد اقتصادی و اشتغال‌زایی است تا جایی که بر اساس پیش بینی سازمان جهانی گردشگری تا سال ۲۰۱۰ بیش از ۴۳٪ از مشاغل جهان مربوط به صنعت گردشگری خواهد بود از آنجا که یکی از راه‌های بسط تجارت خارجی و صنعت گردشگری به‌کارگیری ابزار منطقه آزاد است (گلی، ۱۳۸۹: ۷۷-۱۰۲). ایجاد منطقه آزاد از جمله ابزار توسعه اقتصادی است که می‌تواند موجب جلب سرمایه، انتقال تکنولوژی آموزشی نیروی انسانی، وصل به بازار جهانی و در نهایت دریچه‌ای به سوی توسعه اقتصادی گردد و از صنایعی که در مناطق آزاد موجب افزایش در آمد ارزی و سرمایه‌گذاری خارجی و معرفی تمدن و فرهنگ ایرانی به جهانیان، و... صنعت گردشگری می‌باشد (فرزانه، ۱۳۹۰).

گردشگری شامل انواع مختلفی از جمله گردشگری تفریحی، درمانی، مذهبی، بازاری، همایشی، الکترونیک، بوم‌گردی و گردشگری ورزشی است. گردشگری ورزشی شاخه جدیدی از اکوتوریسم است که بسیار مورد علاقه و استفاده مردم دنیا واقع شده و به حرکت‌های مختلف ورزشی به صورت فعال و یا غیر فعال می‌گویند که با بهره‌گیری از جاذبه‌های طبیعی به فعالیت‌های ورزشی نظیر اسکی، شنا، کوهنوردی، دامنه‌نوردی و ... می‌پردازند (رمضانی و فروغی، ۱۳۸۸: ۸۷).

توسعه صنعت گردشگری مقدمه‌ای برای توسعه سرمایه‌گذاری در دیگر بخش‌های اقتصادی است که لازمه آن حضور در زنجیره جهانی گردشگری می‌باشد و ایجاد مناطق آزاد در کشورهای در حال توسعه را می‌توان کم در دست‌ترین و ساده‌ترین ابزار حل و فصل موانع توسعه نامید. در حال حاضر ۷ منطقه آزاد در کشور وجود دارد که عبارت‌اند از: مناطق آزاد کیش، قشم و چابهار (پایه‌گذاری، در اواخر دهه ۶۰) و مناطق آزاد ارس، اروند، انزلی و ماکو (اواخر دولت هشتم) (فرزانه، ۱۳۹۱).

منطقه آزاد تجاری-صنعتی ارس با وسعت ۹۷ کیلومتر مربع با مرکزیت جلفا در استان آذربایجان شرقی در فاصله ۱۳۷ کیلومتری تبریز و ۷۶۱ کیلومتری تهران در شمال غرب کشور و در حاشیه جنوبی رود پرآب و زیبای ارس، واقع شده است (عباس زاده و همکاران، ۱۳۹۰). این رودخانه که در نقطه صفر مرزی ایران با جمهوری خودمختار نخجوان، ارمنستان و آذربایجان قرار دارد از آب و هوای دل‌پذیر برخوردار است. منطقه آزاد ارس نزدیک‌ترین منطقه آزاد کشور به اروپا و تنها منطقه آزاد است که دارای مرز زمینی فعال با کشور ترکیه می‌باشد. این منطقه با وجود شرایط ویژه جغرافیایی، برخورداری از جاذبه‌های تاریخی، طبیعی و گردشگری، وجود تنوع اکولوژیکی نظیر سواحل زیبا در کنار جنگل‌ها و وجود طبیعت سرسبز بهاری به‌ویژه جنگل‌های سرسبز ارسباران، و از همه مهم‌تر سواحل رودخانه دائمی ارس در محدوده مورد مطالعه به لحاظ اهمیت ماهیگیری و شنا کردن در سواحل آن که دارای اهمیت اکوگردشگری است و از توان جذب گردشگری بالایی برخوردار می‌باشد (قلی‌زاده و الله وردی‌زاده، ۱۳۸۹: ۱۸۱-۱۵۳) با این حال متأسفانه این منطقه تاکنون در زمینه جلب گردشگر به طور عام و گردشگر ورزشی به طور خاص توفیق چندانی نداشته است گردشگری ورزشی می‌تواند شرایط مطلوب‌تر و مناسب‌تر را به لحاظ فرهنگی و ارزشی ایجاد کند که با شناخت توانمندی‌های محیطی و برنامه‌ریزی آن‌ها می‌توان گام‌های اساسی را برای ارتقای انواع گردشگری از جمله گردشگری ورزشی به ویژه در منطقه آزاد ارس برداشته (ابراهیم‌زاده و آقاسی‌زاده، ۱۳۹۰: ۲۶-۵) و ضمن معرفی منطقه آزاد تجاری ارس در سطح ملی و بین‌المللی، منافع مادی و معنوی حاصله را در توسعه زیرساخت‌ها و رونق اقتصادی منطقه مورد استفاده قرار داد و با توجه به بستر کافی برای گسترش انواع گردشگری در این منطقه باید از این ظرفیت‌ها بهره برد و با تأمین زیرساخت‌های مورد نیاز به تنظیم برنامه‌ریزی‌های مدون و دقیق پرداخت. لذا محقق در پژوهش حاضر به دنبال شناسایی توانمندی‌های گردشگری ورزشی منطقه آزاد ارس بر اساس SWOT و ارائه راهکارهای مناسب در این زمینه می‌باشد.

پیشینه تحقیق

در حوضه گردشگری به طور عام و گردشگری ورزشی به طور خاص در دنیا مطالعاتی زیادی صورت گرفته است ولی در زمینه گردشگری ورزشی در مناطق آزاد مطالعات اندکی صورت گرفته است که می‌توان به موارد زیر اشاره

کرد. وستریک و همکاران^۶ (۲۰۰۱) در تحقیقات خود قابلیت‌ها و ظرفیت‌های گردشگری ورزشی را عاملی مهم در توسعه صنعت گردشگری ورزشی ذکر کرده‌اند. یاماگوشی^۷ (۲۰۰۵) در پژوهشی به بررسی دلایل، انگیزه‌ها و محدودیت‌های مسافرت کنندگان در قالب گردشگران ورزشی پرداخت. وی نتیجه گرفت که در هر مطالعه مربوط به برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری باید دلایل، فرصت‌ها و موانع در مورد گردشگران ورزشی شناسایی شوند. عسگری (۱۳۸۵) در تحقیق خود با عنوان بررسی نقش توانمندی‌های استان تهران در گردشگری ورزشی کشور بیان می‌کند، موقعیت جغرافیای طبیعی استان تهران به گونه‌ای است که امکان توسعه انواع گردشگری ورزشی اعم از بیابانگردی، کوهنوردی، ورزش‌های کوهستانی-آبی، اسکی و غیره در آن وجود دارد. اسدی و همکاران (۱۳۸۹) در پژوهشی ابعاد مختلف امنیت را در گردشگری ورزشی مورد بررسی قرار دادند و به این نتیجه رسیدند که امنیت عامل مهمی در جذب گردشگران ورزشی به یک کشور است.

یوسفی و همکاران (۱۳۸۸) در بررسی گردشگری رویدادهای ورزشی با مقیاس کوچک در مالزی بیان کردند که برگزاری رویدادهای ورزشی در مالزی باعث جذب گردشگران ورزشی و کسب در آمد اقتصادی زیاد می‌شود. عباس شاکری و فریدون سلیمی (۱۳۸۵) در مطالعه‌ای درباب اولویت بندی عوامل مؤثر بر جذب سرمایه گذاری در منطقه آزاد چابهار با استفاده از روش AHP^۸ دریافتند که مهم‌ترین مشکلات این منطقه، فقدان سازمان‌های اجرایی مناسب و عدم برخورداری از مدیریت صحیح و کارا می باشد.

لطیفی و امین آقایی (۱۳۸۵) در تحقیق خود با عنوان جایگاه مناطق آزاد در برنامه‌ریزی منطقه‌ای ایران، مهم‌ترین دلایل ناکامی مناطق آزاد ایران را به صورت زیر بیان می‌کنند:

- ۱- عدم شناخت زیر بناهای لازم برای دستیابی به اهداف مناطق آزاد تجاری در ایران
- ۲- عدم تمایل سرمایه گذاران داخلی و خارجی به سرمایه گذاری در مناطق آزاد تجاری ایران به دلایل تنش‌های سیاسی

۳- عدم درک کامل موقعیت و اهداف مناطق آزاد تجاری ایران توسط مدیران (لطیفی و آقایی، ۱۳۸۵: ۱۰۲-۷۷) به هر حال علی‌رغم توسعه این صنعت در بسیاری از نقاط دنیا، گردشگری ورزشی در کشور ما جدید می‌باشد و تا کنون در این زمینه در منطقه مورد مطالعه هیچ‌گونه پژوهشی در این زمینه صورت نگرفته، لذا ضروری به نظر می‌رسد که مدیران مناطق آزاد کشور خصوصا منطقه آزاد ارس از ظرفیت‌ها و توانمندی‌های موجود استفاده کنند.

6 - Westerbee, et al

7- Yamaguchi

8- Analytical Hierarchy process

برای تحقق این امر شناسایی جنبه‌های مختلف این صنعت من جمله نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها اهمیتی خاص دارد.

مواد و روش‌ها

پژوهش حاضر از لحاظ هدف به روش کاربردی و از حیث شیوه مطالعه به روش توصیفی-تحلیلی می‌باشد. ابزار تحقیق پرسشنامه محقق ساخته‌ای بود که با بررسی منابع و پژوهش‌های انجام‌شده و بر اساس نظرخواهی با صاحب‌نظران حوزه مدیریت ورزشی و مدیریت گردشگری طراحی و روایی محتوایی آن پرسشنامه بین ۱۰ تن از اساتید و متخصصان مدیریت ورزش و گردشگری پس از چندین مرحله اصلاحات تایید و پایایی پرسشنامه با استفاده از روش آلفای کرونباخ محاسبه و ثبات درونی آن ($\alpha = 0.78$) تایید شد. در نهایت با استفاده از طیف پنج ارزشی لیکرت پرسشنامه‌ای مشتمل بر ۶۰ سوال طراحی گردید که بخش اول پرسشنامه به ویژگی‌های جمعیت شناختی نمونه‌های تحقیق مربوط و بخش دوم در ۴ بخش فرصت‌ها، تهدیدها، نقاط قوت و ضعف طراحی شد.

روش‌های آماری

در این تحقیق، برای توصیف آمار آزمودنی‌ها از آمار توصیفی و محاسبه شاخص‌های پراکندگی مانند میانگین، میانگین رتبه و رسم نمودارها و فراوانی‌ها و هم‌چنین برای مقایسه و رتبه‌بندی پتانسیل‌ها و عوامل مهم در توسعه گردشگری ورزشی منطقه آزاد ارس از آمار استنباطی (آزمون ناپارامتریک فرایدمن و t تک متغیره) و برای تجزیه و تحلیل یافته‌ها از مدل تحلیلی SWOT استفاده گردید.

یافته‌ها و بحث

از مجموع ۷۶ نفر جامعه آماری ۵۶ پرسشنامه برگشت داده شد که از این تعداد ۳۵ نفر (۶۲/۵ درصد) و ۲۱ نفر (۳۷/۵) زن بودند. میانگین سن جامعه آماری ۳۵ سال و میانگین سابقه فعالیت ۱۲ سال بود که ۳۸ نفر دارای مدرک لیسانس و ۱۸ نفر هم با مدرک کارشناسی ارشد و بالاتر بودند (جدول ۱).

جدول ۱- ویژگی‌های پاسخ دهندگان

سن	مدرک تحصیلی		جنس		شاخص‌های آماری
	کارشناسی ارشد و بالاتر	کارشناسی	مرد	زن	
۳۵/۳۸					
	۱۸	۳۸	۳۵	۲۱	فراوانی
	۳۲/۱	۶۷/۹	۶۲/۵	۳۷/۵	درصد

از دیدگاه پاسخ دهندگان این تحقیق در مورد پتانسیل های منطقه آزاد ارس در توسعه صنعت گردشگری ورزشی تفاوت معناداری بین چهار عامل این تحقیق وجود داشت . رتبه فرصت از سه عامل دیگر بیش تر بود و بعد از آن تهدید به دلیل داشتن نقش مهم، در برنامه ریزی و سیاست گذاری اهمیت زیادی داشت.

جدول ۲- نتایج آزمون فریدمن برای اولویت بندی نقاط ضعف، قوت، فرصت‌ها و تهدیدهای گردشگری ورزشی منطقه آزاد ارس

متغیر	تعداد	میانگین	میانگین رتبه
نقاط ضعف	۵۶	۳/۶۹۱۹	۲/۹۶
فرصت	۵۶	۳/۸۵۷۱	۲/۶۶
تهدید	۵۶	۳/۷۸۳	۲/۴۴
نقاط قوت	۵۶	۳/۶۱۱۳	۱/۹۴

جدول ۳- نتایج آزمون t تک نمونه‌ای برای بررسی میزان فرصت‌های گردشگری ورزشی منطقه آزاد ارس

مقدار آزمون = ۳							متغیر
میانگین اختلاف متغیر با مقدار آزمون	سطح معنی داری	درجه آزادی	T	انحراف معیار	میانگین	تعداد	
۰/۸۵۷	۰/۰۰۱	۵۵	۱۶/۸۸۰	۰/۳۷۹۹۹	۳/۸۵۷۱	۵۶	فرصت
۰/۹۶۱	۰/۰۰۱	۵۵	۱۱/۰۸۳	۰/۶۴۹۴۶	۳/۹۶۱۹	۵۶	نقاط ضعف
۰/۷۸۳	۰/۰۰۱	۵۵	۱۱/۰۰۶	۰/۵۳۲۴۳	۳/۷۸۳۰	۵۶	تهدید
۰/۶۱۱	۰/۰۰۱	۵۵	۹/۵۴۸	۰/۴۷۹۰۵	۳/۶۱۱۲	۵۶	نقاط قوت

برای آزمودن فرضیه‌ها از آزمون t تک نمونه‌ای استفاده شد. با توجه به اینکه سطح معنی‌داری کم‌تر از ۰/۰۵ است بنابراین فرضیه صفر رد و از طرفی چون میانگین بیش‌تر از ۳ بوده نتیجه گرفته می‌شود که میزان فرصت‌ها، تهدیدها، ضعف و قوت‌های گردشگری ورزشی منطقه آزاد ارس به طور معنی‌داری بیش‌تر از حد متوسط می‌باشد. برای اولویت‌بندی فرصت‌ها، تهدیدها، قوت‌ها، ضعف‌های گردشگری ورزشی منطقه آزاد ارس از آزمون فرایدمن استفاده شد. میانگین و میانگین رتبه‌های هر یک از فرصت‌ها محاسبه شد. متغیری که بیش‌ترین مقدار را داشته دارای بیش‌ترین رتبه بوده. مقدار خی دو برابر ۸۰/۰۳، درجه آزادی برابر ۱۴ و سطح معنی‌داری ۰/۰۰۱ است. چون سطح معنی‌داری کم‌تر از ۰/۰۵ است نتیجه گرفته شد، بین میانگین رتبه‌های مولفه‌ها اختلاف معنی‌داری وجود داشت (جدول ۴).

جدول ۴- نتایج آزمون فریدمن در زمینه فرصت‌های گردشگری ورزشی منطقه آزاد ارس

متغیر	تعداد	میانگین	میانگین رتبه
توسعه سواحل رود ارس به عنوان یکی از راهبردهای توسعه گردشگری ورزشی	۵۶	۴/۲۱	۹/۸۸
مبادلات فرهنگی	۵۶	۴/۱۱	۹/۵۹
قرار گرفتن منطقه آزاد ارس از لحاظ جغرافیایی در مرز مشترک با سه کشور	۵۶	۴/۰۷	۹/۵۳
اقلیم و شرایط آب و هوایی مناسب	۵۶	۴	۹/۱۶
ایجاد درآمد ارزی	۵۶	۴/۰۲	۹/۰۳
اشتغال‌زایی برای منطقه	۵۶	۳/۹۸	۸/۶۷
امکان دسترسی به بازارهای بین‌المللی	۵۶	۳/۸۹	۸/۴۵
مستعد بودن منطقه جهت سرمایه‌گذاری و برنامه‌ریزی گردشگری ورزشی	۵۶	۳/۸۸	۸/۰۴
امکان اجرای ورزش‌های مهیج	۵۶	۳/۷۳	۷/۴۲
قابلیت تبدیل شدن به مرکز پزشکی درمانی کشورهای منطقه	۵۶	۳/۶۸	۷/۲۲
تجهیز و آماده سازی جاذبه‌های طبیعی گردشگری ورزشی	۵۶	۳/۶۶	۶/۹۷
سرمایه‌گذاری در تأسیسات زیربنایی و روبنایی	۵۶	۳/۶۳	۶/۶۲
وجود انواع ورزش‌های فصلی	۵۶	۳/۶۱	۶/۵۹
راحت بودن ورود گردشگران ورزشی به منطقه	۵۶	۳/۵۷	۶/۴۹
عدم وجود منابع و چشم اندازهای طبیعی و فرهنگی در مناطق آزاد رقیب	۵۶	۳/۵	۶/۳۴

بر اساس یافته‌های جدول ۴ که منتج از آزمون فرایدمن می‌باشد، آیت‌های ۱۵ گانه مندرج در جدول به‌عنوان فرصت‌های گردشگری ورزشی منطقه آزاد ارس محسوب شده‌اند. همچنین بر اساس یافته‌های حاصل شده تفاوت معنی‌دار میان الویت فرصت‌ها ۱۵ گانه فوق وجود داشت ($p=0/001$ ، $\chi^2=80/034$ کی دو)، با توجه به وجود اختلاف معنادار بین متغیرها، مهم‌ترین اثر توسعه صنعت گردشگری ورزشی در منطقه آزاد ارس مؤلفه «توسعه سواحل رود ارس به عنوان یکی از راهبردهای توسعه گردشگری ورزشی» است که مهم‌ترین عامل گزارش شده است و مؤلفه‌های «مبادلات فرهنگی، قرار گرفتن منطقه آزاد ارس از لحاظ جغرافیایی در مرز مشترک با سه کشور نیز جزو موارد مهم بعدی محسوب شده‌اند.

بنابراین توسعه سواحل رود ارس به عنوان یکی از راهبردهای توسعه گردشگری ورزشی به عنوان مهم‌ترین فرصت‌ها با بیش‌ترین امتیاز و عدم وجود منابع و چشم اندازهای طبیعی و فرهنگی در مناطق آزاد رقیب به عنوان کم‌اهمیت‌ترین فرصت‌ها کم‌ترین امتیاز را دارد.

جدول ۵- نتایج آزمون فریدمن در زمینه تهدیدهای گردشگری ورزشی منطقه آزاد ارس

متغیر	تعداد	میانگین	میانگین رتبه
عدم وجود حامیان مالی از برگزاری رویدادهای ورزشی در منطقه	۵۶	۴/۰۴	۱۲/۳۲
تهدیدهای زیست محیطی	۵۶	۴/۰۵	۱۲/۲۲
نبود زیرساخت‌های مناسب	۵۶	۴/۰۴	۱۲/۲
تعداد کم دفاتر اطلاع‌رسانی از جاذبه‌های گردشگری ورزشی	۵۶	۳/۹۵	۱۲/۰۲
فقدان سازمان متولی سازماندهی گردشگری ورزشی	۵۶	۳/۹۶	۱۱/۶۳
کمبود پژوهش‌های علمی در این حوضه	۵۶	۳/۹۵	۱۱/۵۶
هماهنگی کم بین سازمان‌های مرتبط با حوضه گردشگری ورزشی	۵۶	۳/۹۳	۱۱/۵۴
عدم برنامه‌ریزی سازمان‌ها به منظور جذب گردشگر ورزشی	۵۶	۳/۸۹	۱۰/۹۸
کمبود سرمایه‌گذاری خارجی در منطقه گردشگری	۵۶	۳/۷۵	۱۰/۴
عدم اختصاص بودجه کافی برای توسعه گردشگری ورزشی	۵۶	۳/۷۳	۱۰/۱۳
وجود سرمایه‌گذاری وسیع در کشورهای همسایه در حوضه گردشگری ورزشی	۵۶	۳/۷	۹/۹۳
افزایش تمایل به انجام سفرهای خارجی	۵۶	۳/۶۶	۹/۲۳
عدم برگزاری دوره‌های آموزشی عمومی افراد	۵۶	۳/۵۵	۹/۱۸
عدم توسعه ورزش‌های آبی به دلیل سرعت بالای جریان آب	۵۶	۳/۶۴	۸/۹۲
تسهیلات ویژه اندک برای صدور روادید و امور گمرکی گردشگران	۵۶	۳/۵۲	۸/۸۸
پراکنش نامناسب فصلی بازدیدکنندگان ورزشی	۵۶	۳/۳۸	۸/۵۶
دیدگاه منفی و تلقی نادرست نسبت به گردشگران خارجی در استان	۵۶	۳/۴۵	۸/۰۶

بر اساس یافته‌های جدول ۵ که منتج از نتایج پاسخ دهندگان می‌باشد، آیت‌های ۲۰ گانه مندرج در جدول به عنوان نقاط تهدید گردشگری ورزشی در منطقه آزاد ارس محسوب شدند و یافته‌های حاصل از آزمون ناپارامتریک فرایدمن که در جدول ۵ نشان داده شده است تفاوت معنی دار میان الویت تهدیدها نشان داد (مقدار کی دو ۷۲/۹۵۹ و $p=۰/۰۰۱$) همچنین این یافته‌ها نشان می دهند که «عدم وجود حامیان مالی از برگزاری رویدادهای ورزشی در منطقه» به عنوان مهم‌ترین تهدید و «عدم وجود منابع و چشم اندازهای طبیعی و فرهنگی در مناطق آزاد رقیب» به عنوان کم اهمیت‌ترین نقطه ضعف محسوب می شود.

جدول ۶- نتایج آزمون فریدمن در زمینه قوت های گردشگری ورزشی منطقه آزاد ارس

متغیر	تعداد	میانگین	میانگین رتبه
برخورداری از سواحل رود ارس	۵۶	۴/۲۵	۷/۵۸
موقعیت جغرافیایی مناسب	۵۶	۴/۲۳	۷/۴۶
تنوع محیط‌های طبیعی و بکر بودن آنها	۵۶	۳/۹۱	۶/۵۶
وجود محیطی آرام و دور از هیاهوی شهرهای بزرگ	۵۶	۳/۸۶	۶/۱۶
آثار تاریخی و میراث فرهنگی غنی	۵۶	۳/۷۹	۵/۹۲
وجود جاذبه‌های ورزشی و متنوع در داخل منطقه	۵۶	۳/۵۵	۵/۲۹
وجود تسهیلات قانونی جهت تشویق بخش خصوصی و دولتی برای سرمایه‌گذاری	۵۶	۳/۱۵	۴/۱۳
اماکن زیارتی موجود در منطقه	۵۶	۳/۱۳	۴/۱۱
تنوع در صنایع دستی	۵۶	۳/۱۶	۴/۰۸
مناسب بودن هزینه اسکان و تغذیه در مدت اقامت	۵۶	۳/۱۴	۳/۹۲

از دیدگاه پاسخ دهندگان در بررسی قوت‌های ورزشی منطقه آزاد ارس که در جذب گردشگر ورزشی مؤثر است، «برخورداری از سواحل رود ارس»، بیش‌ترین امتیاز و «مناسب بودن هزینه اسکان و تغذیه در مدت اقامت» کم‌ترین امتیاز را داشت.

جدول ۷- نتایج آزمون فریدمن در زمینه ضعف های گردشگری ورزشی منطقه آزاد ارس

متغیر	تعداد	میانگین	میانگین رتبه
عدم آگاهی عمومی از گردشگری ورزشی و منافع و مزایای آن	۵۶	۴/۲۷	۹/۲۹
ضعف تبلیغات	۵۶	۴/۱۳	۸/۸۲
عدم همکاری و هماهنگی لازم بین سازمان‌ها و نهادهای مختلف	۵۶	۴/۲	۸/۷۹
آشنایی کم مدیران و دست اندرکاران ورزش در منطقه به زبان خارجی	۵۶	۴/۲	۸/۷۵
ضعف مدیریتی و فقدان ثبات در مدیریت	۵۶	۴/۱۸	۸/۶۳
عدم استفاده از تکنولوژی روز دنیا در برگزاری مسابقات ورزشی	۵۶	۴/۰۷	۸/۲۱
عدم بهره‌گیری از نمایش‌های زنده یا اجرای موسیقی سنتی	۵۶	۴	۷/۹۹
کمبود امکانات و تأسیسات تفریحی ورزشی استاندارد مطلوب در منطقه	۵۶	۴	۷/۹۸
عدم کیفیت وسایل نقلیه عمومی درون منطقه	۵۶	۳/۹۸	۷/۸۷
کمبود سایت‌ها و نشریات الکترونیکی جهانگردی ورزشی	۵۶	۳/۹۶	۷/۸۱
پایین بودن سطح بهداشت و کمبود امکانات درمانی تخصصی	۵۶	۳/۹۶	۷/۷۳
کمبود هتل‌ها و اقامتگاه‌های مناسب برای گردشگران ورزشی	۵۶	۳/۹۵	۷/۶۹
نامناسب بودن زیرساخت‌ها محیطی و کالبدی	۵۶	۳/۹۶	۷/۵۴
عدم انعکاس رویدادهای ورزشی منطقه در رسانه‌ها	۵۶	۳/۸۴	۶/۵۲
کمبود تجربه برگزاری رویدادهای بین‌المللی در منطقه	۵۶	۳/۷۵	۶/۳۸
دیدگاه منفی و تلقی نادرست نسبت به گردشگران خارجی در استان	۵۶	۳/۴۵	۸/۰۶

ضعف تبلیغات، عدم همکاری و هماهنگی لازم بین سازمان‌ها و نهادهای مختلف از عوامل مهم دیگر محدودیت های منطقه آزاد ارس شمرده شدند.

نتایج جدول (۷) نشان داد که تفاوت معناداری بین موانع و محدودیت‌های مختلف عنوان شده وجود داشت. (کی دو = ۳۸/۹۱۹ و $p= ۰/۰۰۱$) براساس جدول (۷)، رتبه عدم آگاهی عمومی از گردشگری ورزشی و منافع و مزایای آن از رتبه عوامل دیگر بیش‌تر بود؛ به این معنا که بیش‌تر افراد این عامل را جزو مهم‌ترین محدودیت‌های منطقه آزاد ارس می دانستند.

نتیجه‌گیری

از مزیت‌های موجود در عوامل درونی ناحیه مورد مطالعه به عنوان نقاط قوت یاد شد. یافته‌ها در خصوص نقاط قوت منطقه ارس در زمینه گردشگری ورزشی از دیدگاه افراد مورد مطالعه نشان داد؛ «برخورداری از سواحل رود

ارس، وجود محیطی آرام و دور از هیاهوی شهرهای بزرگ، موقعیت جغرافیایی مناسب، تنوع محیط‌های طبیعی و بکر بودن آن‌ها، آثار تاریخی و میراث فرهنگی غنی و اماکن زیارتی موجود در منطقه، وجود جاذبه‌های ورزشی و متنوع در داخل منطقه...» نقاط قوت منطقه آزاد ارس در زمینه گردشگری ورزشی می‌باشند بر همین اساس منطقه برای رسیدن به جایگاه واقعی خود در زمینه گردشگری ورزشی باید از تمامی امکانات بالقوه خود استفاده نماید.

نتایج حاصله در خصوص نقاط ضعف منطقه ارس از دیدگاه افراد مورد مطالعه نشان داد عدم آگاهی عمومی از گردشگری ورزشی و منافع آن، ضعف تبلیغات، عدم همکاری و هماهنگی لازم بین سازمان‌ها و نهادهای مختلف، ضعف مدیریتی و فقدان ثبات در مدیریت، کمبود امکانات و تأسیسات تفریحی ورزشی استاندارد مطلوب در منطقه، آشنایی کم مدیران و دست اندرکاران ورزش در منطقه به زبان خارجی و... به ترتیب نقاط ضعف منطقه آزاد ارس در زمینه گردشگری ورزشی می‌باشد به طوری که در الویت‌بندی عوامل درونی، نقاط ضعف در اولویت بالاتری نسبت به نقاط قوت قرار داشت. برای برطرف کردن نقاط ضعف برنامه‌ریزی صحیح و مشارکت و همکاری همه جانبه سازمان‌های مختلف ضروری و الزامی می‌باشد.

نتایج یافته‌ها در مورد فرصت‌ها از دیدگاه افراد مورد مطالعه نشان داد که «توسعه سواحل رود ارس به عنوان یکی از راهبردهای توسعه گردشگری ورزشی، مبادلات فرهنگی، قرار گرفتن منطقه آزاد ارس از لحاظ جغرافیایی در مرز مشترک با سه کشور، اقلیم و شرایط آب و هوایی مناسب، ایجاد درآمد ارزی و...» به ترتیب مهم‌ترین فرصت‌های منطقه آزاد ارس در زمینه گردشگری ورزشی می‌باشد. منطقه آزاد ارس دارای مجموعه وسیعی از فرصت‌های گردشگری و گردشگری ورزشی می‌باشد. تسهیلات و جاذبه‌های گردشگری این منطقه از جمله فرصت‌ها و امکاناتی است که اگر درست و به‌موقع مورد برنامه‌ریزی و بهره‌برداری قرار گیرد می‌تواند به گنجینه‌ای برای استان و حتی کشور تبدیل شود. لذا متولیان امر گردشگری و ورزش در سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی‌های کوتاه‌مدت و بلند مدت می‌توانند با در نظر گرفتن فرصت‌های گردشگری ورزشی در منطقه کمک شایان نمایند.

یافته‌ها در خصوص تهدیدهای موجود در منطقه آزاد ارس از نظر گروه‌های مورد مطالعه نشان داد، «عدم وجود حامیان مالی از برگزاری رویدادهای ورزشی در منطقه، تهدیدهای زیست‌محیطی، نبود زیرساخت‌های مناسب، تعداد کم دفاتر اطلاع‌رسانی از جاذبه‌های گردشگری ورزشی و...» به ترتیب مهم‌ترین تهدیدهای گردشگری ورزشی در منطقه آزاد ارس بود. امروزه نقش مسایل اقتصادی و حامیان مالی در توسعه ورزش و بالطبع گردشگری ورزشی بسیار مهم و حیاتی توصیف می‌شود وجود اسپانسرها موجب تزریق منابع مالی به ورزش شده و به دنبال آن پیشرفت ورزشی حاصل خواهد شد که موجب استقبال بیش‌تر مردم از ورزش و رویدادهای ورزشی خواهد شد.

همچنین داشتن ناوگان حمل و نقل هوایی همراه با خدمات مناسب از الزامات دیگری برای توسعه گردشگری و گردشگری ورزشی در منطقه آزاد ارس خواهد شد.

یافته‌های پژوهش حاضر در شناسایی پتانسیل‌های اصلی منطقه آزاد ارس در جذب گردشگر ورزشی حاکی از آن بود. از دیدگاه مدیران و کارشناسان مؤلفه‌های «توسعه سواحل رود ارس» به‌عنوان یکی از راهبردهای توسعه گردشگری ورزشی، و عواملی چون «اقلیم و شرایط آب و هوایی مناسب، ایجاد درآمد ارزی، اشتغال‌زایی برای منطقه، امکان دسترسی به بازارهای بین‌المللی» می‌تواند نقش موثری در توسعه گردشگری ورزشی باشد.

نتیجه کلی تحقیق نشان داد، باید بر کیفیت و کمیت و توسعه متغیرهایی که به عنوان نقاط قوت این صنعت معرفی شده‌اند افزود چرا که به عنوان زمینه‌هایی برای توسعه گردشگری ورزشی محسوب می‌گردند در مقابل جهت برطرف نمودن نقاط ضعف کاستی‌های مشخص شده همت گمارد یعنی با توسعه فضاهای ورزشی استاندارد، ترغیب اسپانسرها به سرمایه‌گذاری در این حوضه برگزاری همایش‌ها، دوره‌های مربیگری و تورنمنت‌ها ترغیب پژوهشگران، توسعه تبلیغات، از بین بردن قواعد بوروکراتیک اداری و ... می‌توان این نقاط ضعف را تقلیل داده و از بین برد.

منابع

- ابراهیم‌زاده، ع؛ آقاسی زاده، ع (۱۳۹۰)، «تاثیر منطقه‌ی آزاد چابهار بر توسعه‌ی گردشگری حوضه نفوذ آن با بهره‌گیری از مدل رگرسیون و آزمون»، *فصلنامه جغرافیا و توسعه*، شماره ۲۱، صص ۲۶-۵.
- ابراهیم‌زاده، ع؛ رحیمی، د؛ احمدی، ا (۱۳۹۰)، «گردشگری ورزشی و مکان‌گزینی بهینه فضایی-مکانی آن با تاکید بر استفاده از تابش خورشید مطالعه موردی کوه‌های پرآو- بیستون کرمانشاه»، *مجله پژوهش و برنامه‌ریزی شهری*، شماره هفتم، صص ۱۲۶-۱۱۱.
- ادبی‌فیروزجاه، ج؛ کوزه‌چیان، ه؛ احسانی، م (۱۳۸۸)، «بررسی مهم‌ترین جاذبه‌های طبیعی ورزشی موثر بر توسعه گردشگری ورزشی کشور از دیدگاه کارشناسان ورزشی و گردشگری»، *نشریه مدیریت ورزشی*، شماره ۱، صص ۸۱-۶۷.
- شاکری، ع؛ سلیمی، ف (۱۳۸۵)، «عوامل موثر بر جذب سرمایه‌گذاری در منطقه آزاد چابهار و اولویت‌بندی آن‌ها با استفاده از تکنیک ریاضی AHP»، *پژوهشنامه اقتصادی*، شماره ۲۰، صص ۱۲۹-۹۵.
- رضوانی، بهمن؛ فروغی، پریسا (۱۳۸۸)، «شناخت پتانسیل اقلیمی توریسم ورزشی در نوار ساحلی انزلی»، *فصلنامه جغرافیا و مطالعات محیطی*، گروه جغرافیا، سال اول، شماره ۲، صص ۸۷-۹۱.
- عباسزاده، محمد؛ صدری، حسین؛ شمس‌آذران، جلال؛ وحید؛ علیرضا؛ خدادادی، حبیب (۱۳۸۸)، «ارس سرزمین زیبایی‌ها»، مجموعه آثار تاریخی و طبیعی منطقه آزاد ارس، ناشر روابط عمومی و بین‌الملل، سازمان منطقه آزاد ارس.
- عسگری، رسول (۱۳۸۵)، «بررسی نقش توانمندی‌های استان تهران در توریسم ورزشی کشور»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی توریسم دانشگاه علوم و تحقیقات تهران.
- فرزانه، م (۱۳۹۱)، «توانمندی‌های گردشگری مناطق آزاد (مطالعه موردی منطقه آزاد تجاری صنعتی بندر انزلی)»، پایان‌نامه کارشناسی مدیریت جهانگردی دانشگاه پیام نور رضوان‌شهر.
- گلی، ع (۱۳۸۹)، «نقش مناطق آزاد در توسعه اقتصاد»، *مجله جهانگردی و توریسم*، شماره ۱، بهمن، ۱۳۸۹.
- لطیفی، غ؛ آقایی، م (۱۳۸۵) «جایگاه مناطق آزاد در برنامه‌ریزی منطقه‌ای ایران»، *فصلنامه علوم اجتماعی*، شماره ۳۶، صص ۱۰۲-۷۷.
- یوسفی، غ (۱۳۷۹)، «نقش صنعت گردشگری در توسعه اقتصادی ایران و راه‌های گسترش آن»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد اقتصاد، دانشگاه امام صادق (ع).

- ولی قلی زاده، ع؛ اللهوردی زاده، ر (۱۳۸۹)، «نگرشی ژئوپلیتیکی-ژئواکونومیکی بر منطقه آزاد تجاری-صنعتی ارس»، *فصلنامه ژئوپلیتیک*، شماره ۲، صص ۱۵۳-۱۸۱.

- Font X., Ahjem, T. E., (1999), "Searching for a balance in tourism development strategies", *international Journal of Contemporary Hospitality Management*, 11 (2-3):73-77.

- Funk, D., Bruun, T.J.,(2006), "The role of Socio-psychological and Culture education Motives in Marketing Internation Sport Tourism: Across-Cultural Perspective, Tourism Management", Article in Press.

- Kim, H. J., Gursoy, D. , Lee, S. B., (2006), "The Impact of the (2002) Wold Cup on South Korea: Comparisons of pre-and post –games". *Tourism Management*, 27:86-96.

- Yamaguchi, Y., (2005), "Sport Tourism, Sport Volunteer and Sport for All", *Journal of Asian Sport for all*, 1, : 29-36.

- Westerbeek, H. M., Turner, P., Ingerson, L., (2001), "Key Success Factors in Bidding for Hallmark Sporting Events", *International Marketing Review*, 19 (3):303-322.